

مطالعات اسلام‌شناسی و شیعه‌شناسی در دانشگاه‌های ایالات متحده آمریکا

محمد روحانی*

دانشگاه آمریکن

دانشگاه «آمریکن» یکی از دانشگاه‌های معتبر کشور ایالات متحده آمریکا به شمار می‌رود که در کلیه رشته‌ها از درجه اعتبار خاصی برخوردار است. این دانشگاه در زمینه اسلام‌شناسی و شیعه‌شناسی نیز فعالیت دارد. بخش آموزشی آن در مقطع دکتری دانشجو می‌پذیرد که در ذیل، به دروس عمده آن، استادان و توضیحاتی در مورد دروس اشاره می‌کنیم:

۲. جهان اسلام

مدرّس: پرفسور اکبر احمد. پویایی درونی فرهنگ اسلامی و جایگاه آثار داخلی جوامع اسلامی محور این درس است. همچنین ارتباط پیچیده محورهای اصلاح‌گرا، تجدیدگرا و بنیادگرای اسلامی در این درس مورد بررسی قرار می‌گیرند.

۱. منابع اسلامی حل اختلاف

مدرّس: عبدالعزیز سعید. این واحد درسی راهکارهای اسلامی حل اختلاف و رفع نزاع را تبیین می‌نماید و در ابتدا، اصول اسلامی سنتی و چالش‌های معاصر جوامع مسلمان را ارزیابی می‌کند، سپس

* کارشناس مترجمی زبان انگلیسی.

۳. اسلام و ملی‌گرایی

غرب‌زدگی هستند نیز در آن بررسی می‌شود.

ملی‌گرایی سکولار و خشونت اسلامی در خاورمیانه و شمال آفریقا در چند سال گذشته و تأثیر آن در سیاست و روابط بین‌الملل و ظهور جنبش اسلامی بنیادگرای نو در این درس مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۶. اسلام

صدها میلیون انسان، مسلمان هستند و گاهی از اسلام به عنوان فراگیرترین دین یاد می‌شود. دانشجویان در این درس، منابع تاریخی، حضرت محمد ﷺ، قرآن و عناصر شکل‌دهنده جایگاه کنونی اسلام را مورد مطالعه قرار می‌دهند.

۴. الگوهای صلح اسلامی

در دانشگاه «آمریکن»، تحقیق و پژوهش نیز در زمینه علوم اسلامی از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است که نمونه‌هایی از آن را با ذکر محقق معرفی می‌کنیم:

مدرس‌ان: عبدالعزیز سعید و محمدسعید فارسی. صلح مطلوب در بینش اسلامی نهفته است، اما طرز تلقی و برداشت از آن متفاوت است. این درس دیدگاه‌های تفسیری، تاریخی و چهار رویکرد اسلامی (سنتی، اصلاحگرا، تجدیدگرا و صوفیگری) را مورد بررسی قرار داده، روش‌شناسی، ساختارها و رویکردهای آن‌ها را با جوامع اسلامی مورد تطبیق و ارزیابی قرار می‌دهد.

۱. مسئله تسامح و تساهل؛ یهودیان در ایران، عدا غفاری؛

۲. گزارشی از اسلام؛ خبرنگاران درس می‌گیرند، تونی جانسون؛

۳. جایگاه تسامح و تساهل در اسلام، خالد ابوالفضل؛

۵. اسلام نوین

۴. اسلام، قانون و عرف؛ بازمینی حقوق زنان مسلمان، عزیزه الحبری؛

۵. چالش جوانان تازه مسلمان با مذهب و ارزش‌های آمریکایی؛

۶. دعای رهبران مذهبی و

ارزیابی جنبش اصلاح طلب اسلامی قرن نوزدهم در خاورمیانه و جنبش نظامی بنیادگرای قرن بیستم محور اصلی این درس است و تأثیر جنبش‌های اسلامی بر جوامعی که منبعث از ملی‌گرایی و

بین‌المللی دانشگاه «آمریکن» می‌باشد که فعالیت وسیعی در زمینه تدریس و تحقیق در این دانشگاه دارد. از دیگر استادان در زمینه اسلام‌شناسی در این دانشگاه می‌توان از اکبر احمد، داگلاس کریم کرو، مصطفی پاشا و محمد سعید فارسی نام برد.

آدرس پایگاه اینترنتی:

<http://www.american.edu>

دانشگاه یانگرتاون

مرکز مطالعات اسلامی دانشگاه «یانگرتاون» به عنوان بخشی از گروه فلسفه و مطالعات دینی در دانشکده هنر و علوم فعالیت می‌کند. این مرکز مختص مطالعات پژوهشی در زمینه اسلام و آموزش عمومی در رابطه با مذهب، تاریخ و فرهنگ اسلامی است. مرکز مطالعات اسلامی با توافق بین «انجمن مسلمانان یانگرتاون» و دانشگاه ایالت یانگرتاون تأسیس شده و مدیریت آن به عهده مستنصر میر، استاد علوم اسلامی در گروه فلسفه و مطالعات دینی دانشگاه است. طبق همین توافق، هیأت مدیره‌ای برای همکاری و یاری رساندن به مطالعات اسلامی تشکیل شده که شامل شش عضو

دانشجویان؛ تسکینی بر زخم‌های حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر، شانون لویز و ماهرخ عنایت؛

۷. صلح در اسلام؛ جمعیت‌شناسی معنوی، ناتان فانک؛

۸. سلطه و نارضایتی‌های حاصل از آن؛ سیاست آمریکا نسبت به عراق، ایران، حماس و حزب‌الله و واکنش‌های آنان، لورا دراک.

همچنین سخنرانی‌ها و همایش‌های برگزار شده در این دانشگاه در زمینه مسائل اسلامی عبارتند از:

۱. اسلام و غرب؛ برخورد تمدن‌ها یا گفت‌وگوی تمدن‌ها، سخنران: پرفسور اکبر احمد؛

۲. دموکراسی، اسلام و ایالات متحده آمریکا، سخنران: بی نظیر بوتو؛

۳. درک اسلام، سخنرانان: دکتر احمد، عبدالعزیز سعید، جان اسپوزیتو، لوئیس گودمن، لارنس روسن و ...؛

۴. اسلام و عدالت؛
۵. اسلام؛ گفتگو یا برخورد تمدن‌ها، سخنران: پرفسور اکبر احمد.

از نکات جالب توجه در این دانشگاه، تدریس پرفسور حمید مولانا در این دانشگاه است. وی مدیر بخش ارتباطات

- (سه عضو نماینده دانشگاه یانگز تاون و سه عضو نماینده انجمن مسلمانان ایالت یانگز تاون) است. هیأت مدیره عبارتند از: دکتر شوکت فاتح، دکتر رفعت اقبال، خانم یاسین راشد، قاضی مورین کورین، استاد اشلید کردت و استاد دیوید استنفر.
- در بخش آموزش، مطالعات دینی شامل سی ساعت درس به شرح ذیل می‌باشند:
- الف. درآمدی بر ادیان دنیا، شامل دست کم یک واحد درس در تاریخ و فرهنگ دین و یک درس مطالعات ادیان و یک همایش درباره مطالعات دینی؛
- ب. تاریخ و فرهنگ دین، مشتمل بر دروس ذیل:
- مذهب آمریکایی - آفریقایی؛
 - اسلام؛
 - مسیحیت؛
 - بودیسم؛
 - فلسفه و عرفان اسلامی؛
 - اخلاق و سیاست در اسلام.
- روش‌شناسی‌ها در مطالعات ادیان عبارتند از:
- الهیات آزادی‌خواهانه و تحولات انقلابی؛
 - فمینیسم، اکولوژی و دین؛
- مطالعات درون شخصی؛
- فلسفه دین؛
- مردم‌شناسی دین؛
- روان‌شناسی دین؛
- عرفان، نهاد و آداب مذهبی؛
- درآمدی بر ادیان شرقی؛
- دین و دنیا؛
- مذهب و مسائل اخلاقی؛
- اخلاق و سیاست در اسلام؛
- مطالعات دینی.
- غیر از مدیر مرکز، دکتر مستنصر میر - که بعضی از دروس مزبور را تدریس می‌کند - دکتر تسیر، دکتر کریستوفر باچه، دکتر گابریل پالمرفر ناندز، دکتر ویکتور وان تاتا، دکتر برندن مینوگ، دکتر بروس والر و دکتر توماس شیبیکا نیز از مدرسان دروس مرکز به شمار می‌روند.
- مرکز در بخش پژوهش و برگزاری همایش‌ها، سخنرانی‌ها و کارگاه‌های تحقیق نیز دارد که در ذیل، به بعضی از همایش‌ها و سخنرانان آن اشاره می‌کنیم:
- برداشت و سوء برداشت در مورد زنان در جهان اسلام، دکتر رشیده الدیوانی،
- اسلام در خبرها، دکتر اندرو والشی؛
- آموزش اسلام در مدارس، شبیر

آمریکا هستند که از جمله می‌توان جان اسپوزیتو از دانشگاه «جرج تاون»، علی مزروعی از دانشگاه «نیویورک»، عبدالعزیز ساجدینا از دانشگاه «ویرجینیا» را نام برد.

این مجله از هرگونه مقاله و همچنین چکیده کتاب در رابطه با اسلام و مسلمانان در جهان معاصر برای چاپ استقبال می‌کند. اشتراک مجله برای مؤسسات ۳۰ دلار و برای افراد ۱۵ دلار است.

آدرس پایگاه اینترنتی:

<http://www.yzu.edu>

دانشگاه اوهایو

دانشگاه «اوهایو» در سراسر دنیا به واسطه برنامه‌های بدیع، اعضای هیأت علمی استثنایی و امکانات منحصر به فردش شناخته شده است. در حقیقت، دانشگاه «اوهایو» به عنوان بهترین نهاد آموزشی عمومی دارای اعتبار آکادمیک بالایی است. به سبب برخورداری این دانشگاه از محیط آموزشی و پژوهشی مناسب، دانشجویان آمادگی بسیاری برای ورود به برنامه‌های علمی و تحصیلی بالاتر و همین‌طور بازار کار پیدا می‌کنند. با

منصوری، مؤسس شورای آموزش اسلام در کالیفرنیا؛

- انقلاب ایران با رویکرد جهان اسلام، دکتر فرهنگ رجایی، استاد میهمان گروه علوم سیاسی دانشگاه «یانگز تاون» و استاد علوم سیاسی دانشگاه «کارلتون اوتاواکانادا».

لازم به ذکر است که مرکز مطالعات اسلامی دانشگاه «یانگز تاون» مجله آکادمیکی با عنوان مطالعاتی در اسلام معاصر منتشر می‌کند که دوبار در سال (فصل بهار و پاییز) و به سردبیری مشترک ممتاز احمد از دانشگاه «هامپتون» و مستنصر میر از دانشگاه «یانگز تاون» ارائه می‌شود.

این مجله با هدف درک، مرور، تجزیه و تحلیل و نقد تحولات روشن فکری و فلسفی اسلام در زمان حاضر و همچنین تحولات اجتماعی - سیاسی جوامع اسلامی منتشر می‌گردد. مجله دارای ماهیتی بین رشته‌ای و بین‌المللی است و محل بحث نظرات، گفتمان‌ها و روابط عالمانه به شمار می‌آید و به هیچ وجه، دیدگاه خاصی را ترویج نمی‌کند.

هیأت تحریریه مجله متشکل از استادان بنام علوم اسلامی از دانشگاه‌های

آزمون است. پس از پذیرش، هر دانشجو باید ۶۰ ساعت کلاس در بخش زبان، تاریخ، پژوهش‌های پایه، فرهنگ و سایر دروس وابسته به مسائل اسلامی در مقطع کارشناسی ارشد بگذرانند. این دروس به یکی از زبان‌های منتخب اسلامی (عربی، فارسی و یا ترکی) ارائه می‌شوند. برنامه مطالعات علوم اسلامی در سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری ارائه می‌شود.

مطالعات علوم اسلامی رویکرد منحصر به فردی برای دانشجویان در کلیه رشته‌های تحصیلی علوم انسانی فراهم می‌کند. برای نمونه، یک دانشکده علوم انسانی و همچنین هنرهای آزاد، مطالعات علوم اسلامی دانشجویان را برای مطالعه بیشتر در بستر علوم انسانی و نیز برای کار در محیط‌های دولتی و ادارات، سازمان‌های مذهبی، نمایندگی‌های عمومی، تدریس، تجارت و هنر آماده می‌سازد. علاوه بر این، فارغ‌التحصیلان برنامه می‌توانند به عنوان استاد دانشکده، وکیل و مجریان تجاری ادامه فعالیت دهند. این بسترها سبب شده‌اند برنامه مطالعات علوم اسلامی در دانشگاه از علاقه‌مندان زیادی برخوردار باشد.

ارائه بیش از ۱۷۰ رشته و بالغ بر ۱۰۵۰۰ واحد درسی، دانشگاه به دانشجویان خود این اجازه را می‌دهد که تحصیلات خود را در گرایش مورد نظر و در مقاطع گوناگون تحصیلی ادامه دهند. اطلاعات ورود به دانشگاه و پذیرش در آدرس [Http://andergrand.osu.edu](http://andergrand.osu.edu) موجود است.

برنامه مطالعات علوم اسلامی نیز در دانشگاه «اوهایو» از جایگاه خاصی برخوردار است. این برنامه ترکیبی از دروس وابسته در چند رشته تشکیل شده که عبارتند از: تاریخ، تاریخ هنر، فلسفه، زبان و ادبیات شرقی، مطالعات بین‌الملل و ادبیات و زبان‌های اسلامی. برای نمونه، مطالعات تاریخی به مسائل تاریخی گذشته اقوام اسلامی می‌پردازد که زمینه‌ای برای ظهور تمدن اسلامی بوده‌اند و یا جوامع مسلمانی که در آسیای مرکزی، آسیای جنوبی، آفریقا و اروپا در طول هفت قرن تاریخ اسلام مورد مطالعه قرار می‌گیرند.

متقاضیان تحصیل در برنامه مطالعات علوم اسلامی در امتحان پذیرش دانشکده «کلمبو» شرکت می‌کنند و اولین معیار پذیرش آن‌ها، کسب نمرات لازم در این

سال دوم:

- شاهکارهایی در ادبیات خاورمیانه
(به صورت ترجمه)، ۵ واحد؛

- عربی استاندارد نوین نیمه پیشرفته
(۱)، ۵ واحد؛

- عربی استاندارد نوین نیمه پیشرفته
(۲)، ۵ واحد؛

- ادبیات عرب نوین (ترجمه)، ۵
واحد؛

- کتاب‌شناسی پایه و ابزار منابع در
زبان عربی و مطالعات علوم اسلامی، ۵
واحد.

سال سوم:

- خواندن متون عربی نیمه پیشرفته، ۵
واحد؛

- نثر داستانی عربی معاصر، ۵ واحد؛
مذهب و سیاست در دنیای اسلام، ۵
واحد.

فهرست نمونه‌ای از کلاس‌های درسی
برای دانشجویان مطالعات علوم اسلامی
در ذیل ارائه می‌شود. از آن‌رو که
دانشجویان باید در بیش از یک رشته
محدود به تحصیلات خود ادامه دهند،
لازم است کلاس‌های دوره عمومی
(GEC) را دنبال نمایند. این دوره
دانشجویان را قادر خواهد ساخت کلیه
مهارت‌های بنیادی در جهت موفقیت در
مقاطع بالای تحصیلی را کسب نمایند. در
دروسی که در (GEC) ارائه می‌شوند، به
دلیل تنوع حوزه‌های آکادمیک آن‌ها،
دانشجویان را برای انتخاب گرایش و
رشته مورد علاقه آزاد گذاشته‌اند. این
فهرست یکی از راه‌های منتخب در رشته
علوم اسلامی است و سایر فهرست‌ها در
پایگاه دانشگاه موجودند:

سال اول:

- فرهنگ جهان عرب معاصر، ۵ واحد؛

- عربی استاندارد نوین مقدماتی (۱)،
۵ واحد؛

- عربی استاندارد نوین مقدماتی (۲)،
۵ واحد؛

- عربی استاندارد نوین مقدماتی (۳)،
۵ واحد.

سال چهارم:

- خاورمیانه در عصر نوین از سال
۱۸۰۰ تاکنون، ۵ واحد؛

- حکایات عامیانه عربی (ترجمه)؛

- مطالعات نثر عربی، ۵ واحد.

رشته «مطالعات علوم اسلامی»، میان

۵. موج سربرآورده شبه نظامیان، عراق را به عنوان آخرین میدان نبرد می‌نگرد؛
۶. تصوّف و اصول آن.
آدرس پایگاه اینترنتی:

<http://www.osu.edu>

رشته‌ای محسوب می‌شود و نیاز دارد دانشجویان و مشاوران برنامه یک درس متمرکز را طراحی نمایند. برنامه درسی نمونه مذکور بر پایه جهان عرب معاصر با تأکید بر ادبیات طراحی شده است. این رشته همچنین به ده ساعت دروس زبان عربی، فارسی و ترکی به عنوان زبان خارجی نیاز دارد.

استادان این برنامه عبارتند از: اعلم پایند، دکتر استغفان دال، پروانه پور شریفی، دانیال فرانک، دکتر فردریک کادورا، دکتر ریچارد هرمان، دکتر کورنل فلیشر و ...
همچنین با توجه به نوع تحقیقات و پژوهش‌های مهم صورت گرفته در رشته علوم اسلامی و بستر مناسبی که برای این امر در دانشگاه فراهم است، در ذیل به عناوین چند پژوهش در این باب اشاره می‌کنیم:

۱. مطالعات علوم اسلامی و جایزه

۳۳۷۴

۲. فقه؛ فقه مسلمانان برگرفته از

روشن‌فکرانی همچون بررسی؛

۳. مطالعه‌ای در متون و سنن اسلامی

و خاورمیانه با نكوداشت نورمن کولدر؛

۴. قهرمان شیعیان [آیه‌الله] حکیم در

چالش مداوم با رژیم بعثی؛